

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R. P. Adami Contzen E Societate Iesv, SS. Theol. Doct.
Commentaria In Qvatvor Sancta Iesv Christi Evangelia**

Contzen, Adam

Coloniæ Agrippinæ, M.DC.XXVI

Quæstio 1. Quomodo oues Apostoli.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82999](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82999)

QVÆSTIO II.

An pœna legationem Apostolicam repudiantium
mator futura sit pœna Sodomo-
rum?

§. 1. Peccatorum inæqualitatem cōtra stoicos Chri-
sti comparatio ex pœnarū differentia demon-
strat. Hier. hoc loco. Tolerabilior enim illis, his into-
lerabilior imponetur. Verum cum Sodomitæ fuerint
homines pessimi, eorumque terra ita deleta sit, ut vlg;
ad extremum iudicium sit exemplū execrationis, mi-
rum videri possit tot eorum scelerebus vnum reiectū
Euangelii peccatum grauius aestimari. Quod ut intel-
ligatur, statuendum est, comparationem vel esse de
pœna temporali vtriusque populi: Vel de pœna æter-
na. Deinde non comparari singulorum peccatis So-
domitarum, peccata Iudeorum, sed cum inter eos
fuerint inæqualiter criminosi, & inter Iudæos: maxi-
mos horum maximis illorum, minores peccatores
minoribus conferri.

§. 2. Comparatio vero est totius gentis cum gente;
& de pœna æterna, non temporali; de ea cui adiudi-
candi sunt in æternum, *ἀνεργετοῦ ἐσθλῆ* erit inquit. Illa
enim *die*, & *die* iudicii absolute posita extremum diem
significant, Sodomitum pœna temporalis subita fuit,
penitentiamque antevertit, Iudeorum productior,
sed de æterna pœna agitur. Etenim plurimi, qui hanc
prædicationem reiecerunt, ad Titianam cladem non
vixerunt, ideo suo fato defuncti pœnam temporalem
non sustinuerunt singularem.

§. 3. Quomodo grauius horum peccatum est? Pri-
mo quidem ex genere, & natura peccatorum: etsi e-
nim Sodomitum peccatum omnia naturæ iura de-
struit, & nefanda libidine bestiarum furores superat:
Odium tamen, inuidia, ira que contra Deum, & san-
ctos Apostolos grauius est malum. Inter omnia enim
peccata odium Dei, obiectatio, malitia quæ diabolo
opera Spiritus sancti adscribit, sunt grauiissima. Atque
in eo Theologi, & Philosophi sane consentiunt.

Alterā causa est, quia contemptus verbi Dei, & A-
postolorum, in illis grauiissimus fuit, quos tot mita-
cia, non, inuitata non permouebant; contemptus
Iudæi, quæ uelle ex magnis peccatis, consuetudine, & obdu-
ratione proficisceretur, omnia vero erant in Aposto-
lorum contemptoribus, quam Sodomitæ grauiora;
nam infra c. 11. 23. *Quia si in Sodomit, inquit, facta fuissent*
miracles, quæ facta sunt in te, forte mansissent vsq; in hanc diē.
Sodomitæ ergo illis auxiliis, gratia præueniente &
uocatione obtemperaturi erant, quibus durities Iu-
deorum obstitit, grauiiores ergo erant inter Iudæos
peccatores, ciuesque Bethsaidæ & Caphernaumeni
deteriores Tyriis & Sidoniis. Nam illa peccata, quæ
Apostolus Rom. 1. a versu 16. recenset, in Iudæam
quoque exundauerant, nec simpliciter, sed cum in-
genti sanctitatis iactatione. Ex quo facile apparet, So-
domitæ Iudæos meliores non fuisse, moribus, repu-
dio vero salutis, operumque mirabilium despectu, &
obrectatione deteriores. Præsertim Saduocai, qui
erant Iudeorum Epicuræi. Quod si ille contemptus
tam est grauis, quanto grauior erit verbi Dei maleuola
ad impietatem peruersio, qualis est apud Caluina-
nos? Quantis pœnis calumniæ eorum punientur, qui
ne a vitis excidentur, in quibus velut graui & caro so-
pore obtorpuerunt, monitiones oderunt, monitores
vitro accusant, simularumque contra eos suscipiunt?

§. 4. S. Irenæus lib. 4. cap. 47. demonstrat veteris
& noui Testamenti vnum fuisse co: diorem, qui &
Loth miserit Sodomitæ, & Apostolos Iudæis. Valde,
inquit, infestus ostendebat præsbyter eos, qui ex his quæ ac-
ciderunt his, qui olim Deo non obtemperabant, tentant alte-

rum Patrem introducere, & contrario opposcentes quanta Deus
ad saluandos eos, qui reuerunt eum, veniens fecisset miseran-
dorum: tacentes autem de iudicio eius, & quacunque proue-
niunt his qui audierunt sermones eius, & non fecerunt. Et quo-
niam expediebat eis, si non essent nati. Et quoniam tol. rabi-
lius Sodomitæ & Gomorra erit in iudicio, quam ciuitati illi, quæ
non recepit sermonem discipulorum eius. Quemadmodum e-
nim in Novo Testamento, ea quæ est ad Deum fides hominum
aucta est, additamentum accipiens filium Dei, ut & homo fie-
ret particeps D. i: ita & diligentia conuersationis adaucta est,
cum non solum a malis operibus abstinere iubemur, sed etiam
ab ipsis malis cogitationibus, & otiosis dictionibus, & sermo-
nibus vacuis, & verbis scurrilibus. Sic & pœna eorum qui
non credunt verbo Dei, & contemnunt eius aduentum, & con-
uertuntur retrorsum, adimplata est, non solum temporalis,
sed & æterna facta.

Quomodo Sodoma fuerit exemplum execratio-
nis, ira que diuinæ, Ex Epist. 1. Petri 2. 6. & Epist. Iudæ
colligitur. Videatur & Augustin. lib. 2. ciuit. cap. 1.
Hæc etiam ex sententia apparet, quam erret in rebus
diuinis humana prudentia. Quotidie ad lacum A-
sphaltitem seu Sodomiticum Iudæi obuerlabantur,
triste pœnarum monumentum oculis ingerebatur,
Sodomæos exerebantur, se iustos & Deo caros con-
fidebant, pronunciat tamen iustus iudex; Tolerabilius
fore terræ Sodomitum in illa die, quam Iudæis.

VERSVS 16.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio
luporum. Estote ergo prudentes
sicut serpentes, & simplices sicut
columbe.

QVÆSTIO I.

Quomodo oves Apostoli?

§. 1. Non Apostolorum modo est illa conditio, ut
sint quasi *ἀόλυντοι*, hoc est, oves in medio lu-
porum relictæ, quibus nec defendendi facultatem vi-
res, nec effugiendi velocitas præstet; sed omnium, qui
ad impios cōuertendos accinguntur; vitia enim præ-
ter turpitudinem, hoc etiam habent, ut curari no-
lint, nec modo laborem, sed periculum etiam me-
dis creent. Vnus lupus gregem ouium perdit non fa-
me, sed laniandi dulcedine: quid hic futurum arbi-
tremur, si pauca oves innumeris lupis obiciantur?
sed conclusit ora luporum, qui olim & Leonum, ca-
pillorum in seruis suis calculator. Atque hoc signum
est Ecclesiæ, & veri doctoris cum a malis persecutio-
nibus vexatur: sic enim natura comparatum est, ut o-
vis lupi insidiatur, non ouis lupo, ita mali affligunt
bonos, non boni malos. Sic etiam S. Athanas. Archi-
episc. Alexand. contra Arianos lib. 4. Discipulos item
huius verbi admonuit: Ecce mitto vos ut oves in medio luporum: aut si fa-
stus igitur prudentes ut serpentes, & simplices sicut columbe.
Quæ quidem verba ideo locutus est, non ut naturaliter iumen-
ta efficerentur, aut serpentes & columbe: non enim tales ipse boni.
nos condidit, ac proinde nihil tale ipsa natura recipit: sed ut
nos luporum quidem impetus affectusque irrationales defuge-
remus, serpentis autem prudentiam animaduertentes, non si-
neremus nos fraudibus circumueniri, & ex columba mansue-
tudinem mutauerimur.

§. 2. Sanctus Athanasius de communi essentia Patræ,
& Filii, & Spiritus S. docet, quod Trinitas Apostolos mittat,
hunc enim titulum præponit, & addit. De Patre dicit, Trinitas to-
In montem Sion venit annunciator Euangelii, & Euangelii ta Apostolos
annunciatores, quos aduocauit Dominus. De Filio, Ecce mitto
vos quæstiones in medio lupos. De Spiritu in actis dicit, Qui autē
miserant a Spiritu sancto, venerunt Seleuciam. Si igitur Dei
est ad-

DAVID GUNZ
in
Euangelia
Cui
18

est aduocare, cui spiritus per Prophetas loquitur. Hac dicit Dominus. Aut cur Spiritus illi, qui Antiochie erant, dixit. Segregate mihi Paulum et Barnabam in hoc opus ad quod vocati eos. Disce igitur vires Trinitatis. Pater legem condit, Filium iubet, Spiritus sanctus auctoritatem addit. Audi Deum loquentem, qui Euangelium annuntiant, venient quos Dominus aduocauit.

Dictum ad Apostolos Domini est. Esete prudentes vt sunt serpentes, & simplices vt columbe. Per quod dispendium a se animantium inesse nobis voluit naturam, sed ita vt serpentium prudentiam columbe simplicitas temperaret, & simplicitatem columbe prudentia serpentis infunderet: fieret & simplex sapientia & sapiens simplicitas: quod preceptum in huius fidei expositione seruatum est.

Iraque & Christus Deus est, quid uina auctoritate mittit, & pericula prædicat, & suâ missos liberat potentia.

Qua sim-
plicitas ve-
ra.

§. 3. Duo vero à suis postulat; vt sint *simplices sicut columba*, & *prudentes sicut serpentes*. Simples vocat Syrus תמימים *thamime*, perfectos, in quodam veteri libro est ἀπλῶς *aplos*, *simplicissimi*. Græcus vocat ἀνεπίχθους sine cornibus; nam ἐπιχθίζει est cornu petere, ita plurimi interpretantur, verum alia potior est interpretatio, vt sit ἀνεπίχθους in scire. Itaque vult esse non mistos, non adulteros malitia, sic vinum dicitur οἶνον ἀνεπίχθους, vinum non mistum. Eadem significatione Plato dixit lib. 1. de Rep. ἀνὴρ ὃ ἀδελφεῖς ἐστὶ, καὶ ἀνεπίχθους, illa vero illa *sa est*, & *non mista*, non vitiatas, non noxæ adiunctione afflicta; proprie ἀνεπίχθους ad liquorum disersum mangon a pertinet, vt cum balsamum communi oleo adulteratur:

Aut Chia infusâ vina domantur aquâ.

Innoxia simplicitati serpentina prudentia longiuit,
non qua calcaneo hominis infidientur, sed qua sibi
cauteant. Cumenim vi, & dolis oppugnentur, con-
tra vtrumque Spiritus sanctus eos communie. Idcirco
additur v. 17. *Cauete autem ab hominibus. Tradent enim
vos in concilia, & in synagoga sua flagellabunt vos.*

Oues luporum victi-
ces.

Qua simplicitate prudente, & simplice prudentia ones ipse capros liquos plurimos in ones commutavit. Nec ad quid millos voluit, à quibus læduntur. Itaque nec vult simplicitatem facilem decipi, nec astutiam nocendi artificem : sed cum ingenuitate morum, cavendi prudentiam. Atque ex eadem mente brevissime Nazianzenus in illis esse oportere ait: *αὐθεντὶ ἀνθρώπῳ καὶ καλῶς ᾄδοντι, bonitati intelligentiam commisit.* & contemperam. Vide 1. Cor. 14. 20. Eph. 1. 15. & 16. Col. 1. 4. 5.

Heretici
Catholico-
rum sim-
plicitatem
irrident.

§. 4. Valentiniani Catholicis simplicitatem, quasi fatuitatem obiectare solebant, ut testatur Tertullianum lib. contra Valentinianos c. 2. *Veritas autem docendo persuadet, non suadendo docet.* Ideoque simplices nominamur apud illos, ut hoc tantum, non etiam sapientes: quasi statim desistere cogatur a simplicitate sapientia, Domino utrang. iungente: *Estote prudentes vt serpentes, & simplices vt columbae.* Aut si non propterea insipientes, quia simplices, non ergo & illi propterea non simplices, quia sapientes? Nocentissimi autem qui non simplices, sicut iustissimi qui non sapientes. Et tamen malim in eam partem, meliori sumi vitio. Si forte praestat minus sapere quam peius, errare, quam salere.

Catholico-
rum pru-
dencia.

Quia hoc ipsum culpant, quod Biblia singulis legenda, intelligenda, iudicanda non committimus. Cum ea ex re plurimum incommodi ipsi sentiant, perpetuamq; ac constante inconstantia fidem mutant. Non optamus populum simplicem esse sine prudentia, sed audire & legere scripturas, sed interpretationem non suo, sed Ecclesie, & SS. PP. iudicio accipere. Nimirum sciamus est illa prudentia, quæ omnibus contemptis sibi soli innuitur, atque hoc ipso incogitatis omnibus suis quæritur. Hoc denique non omitterendum; in Syro testamento titulum huius parti

preponi, In commemoratione sanctoꝝum martirꝝum, du-
plici documento. Videlicet martyres in ea Ecclesia
festa sua habu-ſſe, & honorari ſolitos. Et prudentia
cauendi non in eo conſiſtere, vt officioſo deſint, ſed
vt opportu-ſe ſiaudes, & calumnias, & aliquando
mortem ipſam euitent. S. Cyprianus de unitate Ec-
cleſiæ, *Tu-ber nos*, inquit, *eſſe ad innocentiam ſimplices,*
tamen cum ſimplicitate prudentes.

Qui hic Synedria seu Concilia, & Synagogas ita distinguunt, vt has Iudæorum, illa Bethnicorum dicant, non satis considerant, etiam Concilia, & Synedria apud Iudeos esse confessus Iudicum, inde enim dictam esse iudicium Sanhedrin, quæ vox à Græcis accepta est. Synedriorum mentio est in codice, de Iudæis, l. 1. §. 7. Iudæorum. Dicuntur dicendi in testimonium, quia iuxta ceteris regibus, & principibus, Iudæis & generibus testificabantur verbis, & f. c. ceteris de veritate Christi, eorumque errore, iustaque incredulorum damnatione.

VERSUS 19. 20.

Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo aut quid loquamini: dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus patris vestri qui loquitur in vobis.

QVÆSTIO I.

*An nihil prae meditari de responsione
oporteat?*

S. R. Raue est homini pio, captiuum, & auca
ciuitatis ignaro, litrum fugitanti ad tribu-
nalia trahi, ^{MESEPHED} quod solet, follicite, & anxie cogitare
quid loquatur, & quomodo. Verba enim omnia tri-
banidis administrant captaunt, vt innocentissimos in la-
queos inducunt. Quamvis autem sit verbū Græcen
hic positum, quod anxiam cogitationem significat,
ideoque multi non omnem præmeditationem, sed
eam quæ est cum diffidentia coniuncta, prohiberivol-
lunt; verbatamen Christi vniverse sunt intelligenda,
vt nihil de causa sua statuatur martyres, sed re Deo
commendata horae illud momentū expectent. Nam
si in illa hora dabitur, & dabitur à Deo, superueniens
est cura præmeditationis; quantacunque enim prius
discuta, eloquentiasq; defensionem suam animo com-
prehensam teneat, non melius causam suā aget, quam
ipse Spiritus sanctus, necesse illi anteponeere debet, vt
tanto patrono se priuet, qui non verbo modo funde-
ret, sed multo magisanimos permouere possit. Abso-
lute itaque illa accipio. Voluit enim Deus suos care-
re sollicitudine accusationem & defensionem medi-
tandi, quæ cura à caritate, & deuotione auocare posset;
vbi videmus in illis, qui causam suam agunt, tan-
to, tamque laborioso conatu, vt cogitare aliud non
possint. Quod si aliquam curam admittamus, camp; Me-
vel vilem, vel necessariam dicamus, non mediocriter periculi
captios perplexos reddemus, vt statuant, quousque
progrediendum sit. Deinde deterior esset condicio
radium, & indifferntorum, at vero nunc cõ omnibus elo-
quentia, & prudentia promittitur. Magnificè au-
ctores ita nos instruunt. D. Cyprianus animandis
martyribus exercitatissimus. Ipsius enim esse, inquit,
quod vincimus, & quod ad maximi certamine palmarum saluati
aduersario peruenerimus, declarat & docet Dominus in
Euangelio suo, dicens: cum autem vos tradiderim, nolite con-
gitarere quomodo, aut quid loquamini: dabitur enim vobis in
illa ho-